

ATATÜRK'ÜN ÜNİVERSİTE REFORMU SÜRECİNDE KÜTÜPHANELERİN KURULUŞ VE GELİŞİMİNDE ALMAN BİLİM ADAMLARI

Doç. Dr. Selman YAŞAR*

Öz

Türk Milleti'nin Milli Mücadele'yi kazanarak bağımsızlığını kazanmasını sağlayan Atatürk, savaş sonrasında kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni sağlam temeller üzerine inşa etmek için uğraşmıştır. Bunu gerçekleştirmek için 1933 yılında Üniversite Reformu gerçekleştirilmiştir. Bu reform sonrasında kurulan üniversitelerde Alman bilim adamları ve uzmanlar görevlendirilmiştir. Bu bilim adamları ve uzmanlar kütüphanelerin kurulması ve gelişmesi için de çalışmışlardır. Alman bilim adamları yaptıkları çalışmalarla Türk kütüphanelerinin kuruluş ve gelişmesinde önemli katkılar sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Atatürk, Kütüphane, Joseph Stummvoll, Max Pfannenstiel, Walter Gottschalk, Sonja Tiedecke.

German Scientists in the Establishment and Development of the Libraries in The Progress of Atatürk's University Reform

Abstract

Ataturk, who won the independence of the Turkish Nation by winning the National Struggle, struggled to build the Republic of Turkey, which he founded after the war, on solid foundations. To accomplish this, the University Reform was carried out in 1933. German scientists and experts were assigned to the universities established after this reform. These scientists and experts have also worked for the establishment and development of libraries. German scientists have made important contributions to the establishment and development of Turkish libraries.

Keywords: Atatürk, Library, Joseph Stummvoll, Max Pfannenstiel, Walter Gottschalk, Sonja Tiedecke.

Cumhuriyet döneminde en büyük gelişmeyi gösteren alanlardan biri kütüphane ve kütüphanecilik alanı olmuş, bir yandan Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan kitap mirası düzene konulmuş, bir yandan da çağdaş kütüphane anlayışının ortaya çıkardığı çeşitli kütüphane türlerinde, bir kısmı gerçekten büyük ve önemli kuruluşlar meydana getirilmiştir. En önemlisi kütüphane, kütüphanecilik, kütüphaneler arası işbirliği, bibliyografya, kataloglama, sınıflandırma, faydalandırma gibi kavramlar, sağlam ve doğru bir

*Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.
selman.yasar@batman.edu.tr

düzeyde ele alınmış, Türkiye modern bir kütüphanecilik görüşü kazanma yoluna girmiştir.¹

Türkiye’de kütüphaneler Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüze önemli bir konumu işgal etmiştir. Bu konuda yapılan araştırmaların sonuçları kısaca özetlenirse; Milli Kütüphane kurulması fikrini İkinci Meşrutiyetin ilanını izleyen dönemde görebiliriz. Cumhuriyet dönemi Türk kütüphaneciliği özellikle 1926 yılından itibaren gelişimini hızlandırmış, yazma eserler ve Halkevi kütüphaneleri ile üniversite kütüphanelerine ulaşılmıştır. 1933 Üniversite Reformu ile Türkiye’de İstanbul ve Ankara Üniversiteleri gibi eski üniversitelerde, merkez kitaplıklar ile birlikte büyük boyutlu fakülte kütüphaneleri, seminer, enstitü, klinik ve bölüm kütüphaneleri de kurulmuştur.²

1933 Üniversite Reformu:

Eski adıyla İstanbul Darülfünununa Batı ülkelerindeki üniversitelerin bilimsel düşüncesi ile araştıran-sorgulayan ve yeni yöntemleri uygulayan bir anlayış getirilmek amacı ile yapılacak reform hakkında rapor hazırlamak üzere 1931 yılında Cenevre Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Albert Malche, Türk Hükümeti tarafından ülkeye davet edilmiştir. Malche, 1932 yılında hazırladığı raporda Fen Fakültesi ile ilgili eleştiri ve tavsiyeleri içerisinde kütüphane ile ilgili olarak: “...Kütüphane dağınıktır. Düzenlenerek takviye edilmelidir...” demiştir.

Malche’nin raporu çerçevesinde yapılan değişikliklerle 1 Ağustos 1933 günü İstanbul Darülfünunu tarihe karışmış ve yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur.

Türkiye’de üniversite reformunun yapıldığı yıl, Almanya’da da Adolf Hitler iktidara gelmişti. Bilindiği üzere Museviler üzerinde onları toplumdan her yönleriyle soyutlamaya yönelik baskılar da iyice artmıştı. Almanya’yı terk eden Museviler arasındaki akademik sığınmacıların ilk durağı Zürih’te kurulan “Yurtdışındaki Alman Bilim Adamlarına Yardım Cemiyeti” olmuştur. Bu cemiyet, Frankfurt Tıp Fakültesi Patoloji Enstitüsü profesörlerinden Mart 1933 tarihinde İsviçre’ye iltica eden Prof. Dr. Philipp Schwartz’ın öncülüğünde faaliyete geçirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin ve bizzat Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk’ün daveti üzerine, İsviçre’deki bu bürodan pek çok mülteci bilim adamı, Türkiye’ye gelerek İstanbul ve Ankara’daki eğitim kurumlarında görev almıştır. Böylece Philipp Schwartz’ın öncülüğünde Alman bilim insanlarının “kitlesele akını” ile İstanbul

¹ Jale Baysal, “Cumhuriyet Döneminde Türk Kütüphaneciliğinin Gelişmesi”, Cumhuriyetin 50.Yılına Armağan Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1973, s.99.

² Orhan Küçükler, “İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Süleymaniye Biyoloji Enstitüsü Kütüphanelerinin Kuruluş ve Tarihçesi”, Bilgi Dünyası, 2011, 12 (1), s.146.

Üniversitesi'nin "en büyük ve en iyi Alman Üniversitesi" olarak tanınması süreci de başlamıştır.³

Alman Bilim Adamlarının Üniversite Reformu Sürecindeki Katkıları:

Bu göç hareketinin en önemli ve değerli tarafı Türkiye'ye gelen Alman bilim adamlarının başarıları olmuştur. Alman bilim adamları, Atatürk'ün büyük reform hareketinin bir parçası olan Türk eğitim sisteminin modernleştirilmesinde yardımcı olmuşlardır. Bu konuda Alman göçmenlerinin yaptıkları çalışmaların tam bir başarı olduğu söylenebilir. Alınan sonuçlar, hangi açıdan bakılırsa bakılsın hep olumludur. Bugün İstanbul Üniversitesi, Türkiye'nin ilk modern üniversitesi olarak ilk sıralarda yer almaktadır. Alman bilim adamlarının göreve başlamasıyla modern klinikler ve laboratuvarlar açılmış, uzmanlık kitaplıkları kurulmuş ve en önemlisi Prof.Malche'nin planlarına uygun olarak Türkiye'ye Batı Avrupa yüksekokullarındaki gibi bir eğitim düzeni getirilmiştir. Alman hocaların, mukavelelerindeki hüküm uyarınca, öğretim kitaplarını Türkçe olarak hazırlamaları, gelecekteki Türk eğitim kadrosunun ve bilim adamlarının yetiştirilmesi için gerekli literatürün temelini oluşturmuştur. Alman hocaların Türkiye'de iken Türkçe olarak yayınladıkları kitapların listesi dahi hayret edilecek derecede geniş kapsamlıdır. Daha önemlisi, binlerce Türk öğrencisinin, gelecek için yüzlerce öğretmen ve her daldaki yöneticinin yetişmiş olmasıdır. Türkiye'de çalışan Almanların hepsi de öğrenci-öğretmen ilişkilerinin geleneksel olarak fevkalade iyi olduğunu belirtmişlerdir. Bu bakımdan her konuda olumlu sonuçlar elde edilmiş olması tabiidir. Bugün dahi Türkiye ile her türlü ilişkilerde, 1930'lu yıllarda Türkiye'de çalışan Alman profesörlerine karşı duyulan bağlılığın ne derece kuvvetli olduğu hissedilmektedir. Ernst Reuter'in bir resminin, Ankara Üniversitesi'nde asılı bulunması, Kırşehir'deki Fritz Baade Caddesi veya iç hastalıkları uzmanı Erich Frank'ın 1957 yılında İstanbul'daki resmi cenaze törenindeki Türk öğrencileri, asistanları ve hastalarının elleri üzerinde tabutunun taşınması ve tabutunun üzerine Türk bayrağının örtüldüğü tablo da bu konudaki örneklerdendir.⁴

Türk Milleti tarafından el üstünde tutulan bu Alman bilim adamları da Türkiye'yi sevmişler ve burayı vatanları olarak görmüşlerdir. Bu bilim adamlarından Ernst Hirsch, Fritz Arndt ve Fritz Neumark Türk vatandaşlığına geçmişlerdir.⁵

Alman bilim adamları Türkiye'de buldukları süre içerisinde yaptıkları çalışmalarla Türk yüksekokullarının gelişiminde katkı sağlamışlar, üniversite reformunun uygulanmasında görev almışlar, ders metotlarının düzeltilmesi, ders kitaplarının bastırılması, ülke sorunlarına yönelik araştırmalar yapılması,

³ Küçüker, a.g.m., 148,149.

⁴ Klaus-Detlev Grothusen, "1933 Yılından Sonra Alman Bilim Adamlarının Türkiye'ye Göçü", Belleten, Cilt:XLV/2, Sayı:180, TTK Yayınları, TTK Basımevi, Ankara Ekim 1981, s.549,550.

⁵ B.C.A.30.18.1.2.102.54.16.

bilimsel dergilerin çıkarılması, üniversitede halka yönelik açık konferanslar düzenlenmesinde başarılı çalışmalar yapmışlardır.⁶

Alman hocalar yeni üniversitenin akademik geleneklerinin oluşturulmasında, özellikle geleceğin Türk bilim adamlarının yetişmesinde etkili olmuşlardır.

Unutmamak gerekir ki, Alman üniversiteleri XIX.yüzyıl ortalarından XX.yüzyıl ortalarına kadar yayınları, yeni buluşları ve güçlü bir iş disiplini ile dünyanın en gelişmiş üniversiteleri özelliğini taşıyorlardı. Bu nitelikler yeni oluşturulan İstanbul Üniversitesi'nin sağlam temelde yükselmesinde etkili olmuştur. Nitekim derslerde nakilciliğin yerine deney, gözlem ve uygulamalar ağırlık kazanmış, araştırma zihniyeti üniversiteye yerleşmiş, yabancı dil ve yayınlar ön plâna çıkmıştır. Kısa sayılabilecek bir dönemde İstanbul Üniversitesi batı standartlarında bir üniversite olarak isim yapmıştır.

Diğer taraftan üniversitenin kapasitesinin artırılması ve kaliteli öğretim yapmasının bir sonucu olarak dar gelirli öğrenciler de öğrenim yapma imkânı bulmuşlardır.

Fakat hepsinden önemlisi, Alman bilim adamlarının yaptığı çalışmalar, Atatürk tarafından sağlam bir şekilde kurulan milletlerarası standartlara sahip İstanbul Üniversitesi'nin ve Ankara Üniversitesi'nin oluşmasına, bir anlamda bugünkü üniversitelere kaynak vazifesi görmüştür.

Atatürk, üniversiteleri Türkiye'nin kültür birliğini oluşturacak kuruluşlar olarak düşünmüş ve 1930'lardan itibaren hız verdiği milli kültür politikasının bir aracı olarak çağdaş bir yapıda oluşmalarına özen göstermiştir.

Türkiye'de bugün mevcut akademik araştırma ve çalışma düzeni, akademik potansiyel ile çağdaş medeniyet ve kültüre bakış açısı, Atatürk'ün hazırlamış olduğu üniversite reformunun bir sonucudur diyebiliriz.⁷

Alman bilim adamlarının Türkiye'deki etkileri özellikle hukuk ve ekonomi bilimlerinde hissedilmiştir. Buradaki öğretim görevlileri yalnızca yükseköğrenimi şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda Türkiye'de yapılan yeni kanunları da etkilemişlerdir. İçlerinden bazıları hükümetlere danışmanlık yapmışlardır. Alman bilim adamlarının çalışmaları, yerli doktorları, avukatları, kimyagerleri, fizikçileri, dil öğretmenlerini vs.de önemli ölçüde etkilemiştir.⁸

⁶ Atilla Bozkurt, Ayhan, Özkul, "Türk Üniversitelerinde Alman Bilimciler ve Etkileri", Türk Farmakoloji Derneği Bülteni, Sayı:62, Temmuz-Ağustos 2000, s.13.

⁷ Abdurrahman Çaycı, "Atatürk, Bilim ve Üniversite", I.Uluslararası Atatürk Sempozyumu (Açılış Konuşmaları-Bildiriler), (21-23 Eylül 1987), AKDYYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1994, s.237.

⁸ Philipp Schwartz, Kader Birliği-Yurt Dışındaki Alman Bilim Adamları Yardımlaşma Cemiyeti, Belge Yayınları, Ege Basım, İstanbul 2003, s.28.

Üniversite açıldıktan üç yıl sonra akademik dergiler yayınlanmaya başlamıştır. Bunlardan Hukuk Fakültesi Mecmuası ve Fen Fakültesi Mecmuası 1935'te, Romanoloji Mecmuası 1937'de, Tıp Fakültesi Mecmuası 1938'de, İktisat Fakültesi Mecmuası 1939'da, Psikoloji ve Pedagoji Mecmuası 1940'da yayın hayatına girmiştir. Yabancı bilim adamları bu bilimsel dergileri kurmuşlar, yönetmişler ve dergilerin yaşaması için ilmi yazılar yazmışlardır. Üniversite konferansları ve Üniversite Haftası uygulamalarında bizzat görev almışlardır.⁹

Alman bilim adamları ülkemize yepyeni bilimsel normlar kazandırmış, kendilerinden (en azından başta) beklenmemiş olsa bile yürüttükleri araştırmalar, yaptıkları tez çalışmalarıyla bilimsel araştırmaların ülkemizde kurumsallaştırılmasında öncü olmuşlardır. Ülkemizde ilk doktora çalışmaları bu bilim adamlarının Türkiye'ye gelmesinden sonra başlatılmıştır. Türkiye'de 1940'lı yılların ortalarına değin yaptırılan doktora çalışmalarının hemen hemen tümü, 1950'li yılların sonuna değin de yine önemli bir bölümü (İstanbul Üniversitesi örneğinde olduğu gibi) bu bilim adamlarının danışmanlığı altında gerçekleşmiştir.¹⁰

Alman bilim adamları, öğretim programların ve metodlarının ıslah edilmesinde çok önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Bu yabancı profesörler, hocanın dersi serbest ortamda ve normal konuşma şeklinde anlatması, hocanın öğrenciye ve öğrencinin hocaya sorular sorması ve günlük hayattan örnekler vermesi suretiyle hem hocanın hem de öğrencinin aktif olmasını sağlayan bir metot getirmişlerdir. Öğrencileri düşünmeye, araştırmaya ve uygulamaya alıştıran modern aktif öğretim metodunun önemli unsurlarından olan pratik çalışma ve seminer çalışmalarının etkin bir şekilde uygulanmasında ve bir öğretim metodu olarak yerleşmesinde büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

Yabancı bilim adamlarının çabaları sonucunda ders kitaplarının hem sayısı, hem de kalitesi artmıştır.¹¹ Yabancı öğretim üyelerinden Fritz Arndt, Friedrich Breusch, Gerhard Kessler, Alfred Isaac, Josef Dobretsberger, Fritz Neumark, Wilhelm Röpke, Alexander Rüstow, Ernst E.Hirsch, Richard Honig, Andreas Schwarz, Leo Brauner, Alfred Heilborn, Kurt Cosswig, Willy Prager, Erwin Finlay Freundlich, Wolfgang Gleissberg, Erich Auerbach, Helmuth T.H.Bossert, Clemens Bosch, Hugo Braun, Erich Frank, Felix Haurowitz, Julius Hirsch, Alfred Kantorowicz, Wilhelm Liepmann, Rudolf Nissen, Siegfried Oberndorfer, Philipp Schwartz, Hans Winterstein, Werner Lipshitz, Richard Edler von Mises, Wilhelm Peters, Hans Reichenbach, Ernst von Aster, Josef Igersheimer, Tibor Peterfi, Bertha Ottenstein, Leo Spitzer, Helmuth Ritter, Philipp Gross, hem ders

⁹ Ersoy Taşdemirci, "Türkiye'de Üniversite Kavramının Gelişmesinde Alman Bilim Adamlarının Etkisi", Erdem, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt:11, Sayı:33, Ocak 1999, s.898.

¹⁰ Türkiye'de Üniversite Anlayışının Gelişimi, Editörler:Namık Kemal Aras, Emre Dölen, Osman Bahadır, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Yeni Reform Matbaacılık, Ankara 2007, s.10.

¹¹ Taşdemirci, a.g.m., s.899.

kitapları ve alanlarıyla ilgili bilimsel kitaplar, hem de makaleler yayınlamışlar, genç Türk bilim adamlarının yetişmelerinde büyük katkılar sağlamışlardır¹².

Alman Bilim Adamlarının Türk Kütüphaneciliğine Katkıları:

Yabancı bilim adamlarının diğer katkıları da kütüphanelerin zenginleştirilmesi alanında gerçekleşmiştir. Üniversite, fakülte ve enstitülerin kütüphaneleri kurularak geliştirilmiş ve bilim yuvalarına yaraşır hale getirilmeye çalışılmıştır. Yurtdışından talep edilen kitaplar dahi, Türk hükümetleri tarafından getirilmiş, Türk üniversiteleri Avrupa'daki çağdaşlarının seviyelerine ulaştırılmaya çalışılmış, bilim merkezleri haline dönüştürülmüştür.¹³

Yabancı profesörler, ihtiyaç duydukları kitap ve periyodiklerin listelerini yapmışlar ve bu yayınların Avrupa'dan getirilmesi için sık sık raporlar ve yazılar yazmışlardır. Türk Hükümeti ve Üniversite yöneticileri de yabancı profesörlerin bu haklı taleplerini hiçbir güçlük çıkarmadan yerine getirmişlerdir. Kısa zamanda kütüphanelere çok sayıda Almanca, Fransızca ve İngilizce kitaplar gelmiştir.¹⁴

Philipp Schwartz Üniversite Reformu sürecinde uzman kütüphaneciler, arşiv memurları, belge korumacıları ve mücellitlerden oluşan bir ekip toplamıştı. Türkiye'ye göç eden kıdemli kütüphanecilere daha alt düzey meslektaşları, mücellitler ve kitap restoratörleri de katılmıştır. Özellikle, bu hünerli ve iyi eğitilmiş sığınmacılar, kendi alanlarında ciltleme ve restorasyon bölümlerini kurmuşlardır. Onların sayesinde birçok Türk bilim insanı ve öğrencinin eğitimi mümkün olmuştur. Türkiye'ye gelen bu uzmanlar, Osmanlı dönemi boyunca birikmiş, bazıları ondan da öncesine dayanan kültürel zenginliklerin korunmasına yardımcı olmuşlardır. Onların çabaları sonucunda bu tür belgelerin ve malzemelerin gelecek kuşaklara aktarılması mümkün olmuştur.

Tektaş Üniversitesi'nin saygın dergisi *Libraries&Culture*'de yazan Alman kütüphane bilimci Hildegard Müller'e göre, *"Bu Alman kütüphaneciler...Türkiye'de Avrupa'ya özgü modern bir üniversite sisteminin örgütlenmesine büyük katkılarda bulundular. Sadece nicelik söz konusu olduğunda, Türkiye'ye bu göç kesinlikle ilk sırada gelmez, fakat nitelik açısından, yani kabul edildikleri ülke açısından da önemi düşünüldüğünde, birincil önemdeki örnek olduğu su götürmez."*¹⁵

¹² Celalettin Yavuz, Atatürk ve Almanya, Berikan Yayınevi, Bilge Ofset Matbaa, Ankara 2010, s.296,297.

¹³ Yavuz, a.g.e., s.296,297.

¹⁴ Taşdemirci, a.g.m., s.901.

¹⁵ Arnold Reisman, Nazizmden Kaçanlar ve Atatürk'ün Vizyonu, Çeviren:Gül Çağalı Güven, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011, s.78,79.

Alman bilim adamlarının çalışmaları Türkiye’de Kütüphanelerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu halka açık dersler, üniversite haftaları, eski enstitülerin genişletilmesi ve yenilerinin kurulması, el kitaplarının yayınlanması ve modern tarzda bilimsel dergilerin kurulması yoluyla gerçekleşmiştir.¹⁶

Bu kütüphanecilerden biri olan Joseph Stummvoll Ankara’da yeni kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü’nde kütüphaneci olarak çalışmıştır. Stummvoll, kütüphane sistemleri ile ilgili bir çok makale yayınlamış, ayrıca Türk kütüphaneciler için bir çok eğitim kursları düzenlemiştir.

Diğer bir kütühaneci de Max Pfannenstiel’dir. Pfannenstiel, Joseph Stummvoll’un yerine, 15 Nisan 1938’de Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphane müdürlüğüne getirilmiştir. Daha sonra asıl ilgi alanında çalışma imkanı bulmuş ve Türkiye’nin jeolojik oluşumları konusunda araştırma yapmaya ve makaleler yazmaya başlamıştır. 1940 yılında Türk Tarih Kurumu için görevlendirilmiş ve Atatürk tarafından Türk Tarih Kurumu’na bırakılan Atatürk’ün kütüphanesini düzenlemiştir.¹⁷

Bunlardan başka 1935 yılında Şarkiyatçı Helmut Rittter, İstanbul Üniversitesi’nde reform komitesinin başkanı olarak kütüphanecilik alanında kendisine bağlı bir ihtisas alanı oluşturmuştur.¹⁸

1941 yılından sonra İstanbul Üniversitesi’nde kütüphane uzmanı ve kütüphanecilik bilimi öğretim görevlisi olarak Walter Gottschalk çalışmıştır.¹⁹

Alfred Heilbronn ve Leo Brauner Süleymaniye Biyoloji Enstitüsü Kütüphanesi ile Nebatat Enstitüsü Kütüphanesi’nin kuruluş ve gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Kurt Kosswig ise Hayvanat Enstitüsü Kütüphanesi’ni yönetmiştir.²⁰ Ernst Hirsh de Hukuk Fakültesi Kütüphanesi’nin kuruluş ve gelişiminde önemli hizmetlerde bulunmuştur. Gerhard Kessler ise İktisat ve İçtimaiyat Kitaplığı’nın kuruluşunda görev yapmıştır.²¹

Türkiye’de kütüphaneleri ve kütüphaneciliği geliştiren Alman profesörler, bunu kendi kitaplarını bağışlamak, Amerikan ve İngiliz üniversitelerinden gelen kitap ve belge bağışlarını düzenlemek, halka açık seminerler vermek, kurum için atölye çalışmaları yapmak, eski kurumları genişletmek ve yeni kurumlar

¹⁶ Hildegard Müller, “Deutsche Bibliothekare im türkischen Exil, 1933-1945”, Bibliothek, 21.1997, Nr.3, s.329.

¹⁷http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

¹⁸ Reisman, a.g.e., s.82.

¹⁹ Horst Widmann, Atatürk Üniversite Reformu, Çeviren:Aykut Kazancıgil, Serpil Bozkurt, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Atatürk’ün Yüzüncü Doğum Yılı Kutlama Yayınları, Özel Seri 3, İstanbul Matbaası, İstanbul 1981, s.252.

²⁰ Küçüker, a.g.m., 148-154.

²¹ Ernst E., Hirsch, Anılarım/Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi, Çeviren:Fatma Suphi, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Öncü Basımevi Ltd.Şti., Ankara 1997, s.239-243.

oluşturmak, modern üslupta klavuzlar yayımlamak ve bilimsel dergiler çıkarmak yoluyla gerçekleştirmişlerdir.

Bu kıdemli kütüphaneciler, daha alt düzeydeki meslektaşları ile restorasyon uzmanları, gerek İstanbul, gerek Ankara'da belge restorasyonu ve ciltleme konusunda tesisler kurmuşlardır. Bu yaptıkları katkıların yanısıra kütüphanecilik alanındaki bilgi ve becerilerini yeni kuşağa aktararak, Türk kütüphaneci ve uzmanlarının yetişmelerini sağlamışlardır.²²

1933 Üniversite Reformu sırasında İstanbul Üniversitesi'ne ait ana kütüphane düzenlenmiş, ayrıca her enstitü için ayrı kütüphaneler kurulmuştur.²³ İstanbul Üniversitesi'nde başta, Süleymaniye Biyoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Nebatat Enstitüsü Kütüphanesi, Hayvanat Enstitüsü Kütüphanesi, İktisat Fakültesi Kütüphanesi olmak üzere birçok fakülte ve enstitü kütüphaneleri ile Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE) ve Muhlis Kütüphanesi kurulmuştur.

Ord. Prof. Dr. Alfred Heilbronn ve Ord. Prof. Dr. Leo Brauner'in Süleymaniye Biyoloji Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

1933 Üniversite Reformu ile birlikte Fen Fakültesinde Biyoloji Enstitüsü Kütüphanesi kurulmuş ve Darülfunun zamanından kalma 200 kadar kitap ile faaliyete geçirilmiştir. Kütüphane zamanla gelişerek 1960'ların başında 5500 cilt eseri kapsar duruma gelmiştir.

Göçmen bilim adamları arasında iki botanikçi, Ord.Prof.Dr.Alfred Heilbronn ve Ord.Prof.Dr.Leo Brauner bu kütüphanenin kuruluş ve gelişiminde görev almışlardır.

Heilbronn ve Brauner, Enstitüdeki biyoloji eğitim ve öğretimi için 3 Aralık 1933 tarihinde Fen Fakültesi Dekanlığı'na bir rapor sunmuşlardır. Alman bilim adamları, bu tarihi raporun birinci maddesinde kütüphanenin kurulmasının zaruri olduğunu belirtmişlerdir.²⁴

Prof. Dr. Ernst E.Hirsch'in Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

Alman bilim adamlarının etkileri ile ilgili olarak "*Kitaplığı olmayan bir üniversite, cephaneliği olmayan bir kışlaya benzer*" diyen Prof.Dr.Ernst E.Hirsch de Hukuk Fakültesi kütüphanesinin kurulmasına katkıda bulunmuştur. Hirsch, geldiğinde kütüphanelerin çok kötü durumda olduğunu belirtmiş ve bu dönemde kütüphane kuruluşuyla ilgili olarak ilginç bir anısını şöyle anlatmıştır:

²² Reisman, a.g.e., s.82.

²³ Nadire Berker, Selim Yalçın, İmparatorluktan Cumhuriyet'e Tıbbiye'nin ve Bir Tıbbiyelinin Öyküsü, Osman Cevdet Çubukçu'nun Yaşamı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, K Yayınları, İstanbul, Mart 2008, s.176.

²⁴ Küçükler, a.g.m., s.148-150.

“1938 yılında bir gün Tıp Fakültesi’nin büyük amfisinin altında açılmamış içi kitap dolu pek çok sandık bulundu. Bu kitapları Alman tarafı, Birinci Dünya Savaşı sırasında armağan olarak göndermişti, fakat bunlar tam 20 yıl boyunca böyle gizli bir köşede kalmışlardı.”²⁵

1933 Üniversite reformuyla kurulan İstanbul Üniversitesi’nin kitaplığı, Darülfünun kitaplığıydı. Prof.Malche, raporunu hazırlamadan önce bu kitaplıkları incelemiş, Tıp Fakültesi Kitaplığı’ndaki, Hukuk Fakültesi Kitaplığı’ndaki güzel ciltlenmiş, kalın formalı kitapları görerek, raporunda, Hukuk Fakültesi Kitaplığı’nın, Tıp Fakültesi Kitaplığı’na göre zengin olduğunu yazmıştı.

Fakat Ernst Hirsch, daha İstanbul Üniversitesi’ne ilk geldiği gün kendisine gösterilen Hukuk Fakültesi Kitaplığı’nın, Almanya’daki üniversite kitaplıklarına hiç benzemediğini fark etmişti.

Hirsch, dersler başlayınca, Hukuk Fakültesi Kitaplığı’nu daha yakından incelemiştir. Ernst Hirsch, Türkiye Cumhuriyeti’nin çıkardığı reform yasalarına ilişkin bilimsel yayınlar, bu yasaların alındığı ülkelerin, özellikle İsviçre ve Almanya’nın hukuk sistemlerine ilişkin kitapların olmadığını görmüştür.

Hirsch, fakülte kitaplığında kitaplık eğitimi almış, konusunu bilen bir memur olmadığını görünce çok şaşırmıştır. Kitaplığın kapısında, masanın başında sadece bir hademe oturmuştu. Ama bu hademe sadece Arapça eski yazıyı okuyabiliyordu, beş yıl önce kabul edilmiş Latin alfabesini okuyamıyordu.

Kitaplık memuru diye yerinde oturan hademenin işi, arada sırada kitapların tozunu almak, kitaplığa gelenlere, gidenlere dikkat etmekti. Kütüphanesiz bir hukuk fakültesi olamayacağını düşünen Hirsch, bir kütüphane kurmak için harekete geçmiştir. Hirsch’e göre, medreseye benzer bir hukuk okulunu, gerçek anlamıyla bilimsel karakterli bir hukuk fakültesine dönüştürme işi, adına layık bir hukuk kitaplığı kurmakla başarılabilirdi.

Önce Hukuk Fakültesi dekanıyla, rektörle, Türk meslektaşlarıyla kütüphanenin kurulması konusunu konuşan Hirsch, beklentilerini anlatmış, önerilerde bulunmuştur. İlk başlarda anlaşılmasa da zamanla çevresindekileri ikna etmeyi başarmıştır.

Profesörler Kurulu, 1934’te Profesör Hirsch’i fakülte kitaplığını kurmakla görevlendirmiştir. Bu durumdan memnuniyet duyan Hirsch’e Dekan: *“Sayın Hirsch, buyrun! İstedığınız gibi bir kitaplık kurunuz! Benden ne istiyorsunuz söyleyiniz”* diyerek her türlü yardıma hazır olduğunu söylemiştir.

Hemen kütüphanenin kuruluş çalışmalarına başlayan Hirsch, önce kürsü başkanlarından, ihtiyaç duydukları kitapların listesini yaz sömestrinin sonuna

²⁵ Bozkurt, Özkul, a.g.m., s.12.

kadar vermelerini rica etmiştir. Fakat hiçbir kürsü başkanı, ricalara rağmen listeleri vermeyince bu işi Hirsch üstlenmek zorunda kalmıştır. Hirsch, bu iş için Hükümetin, 1934, 1935, 1936 ve 1937 mali yılları için, Maarif Vekaleti emrine, üniversitenin inşaa ve donanımında kullanılmak üzere verdiği 200.000 liralık, o günkü Türkiye şartlarında olağanüstü olan tahsisattan faydalanmıştır.

Kitap satın almak için emrine verilen parayı çok dikkatli harcayan Hirsch için 1934 yılı ve sonraki yıllar, büyük çaplı kitap alımı için çok uygun bir zaman olmuştur. Çünkü, Almanya'da Milliyetçi Sosyalist rejim çıkardığı yasalarla birçok kitabın satışını yasaklamıştı. Bu yüzden kitapçıların birçoğu ya işlerini tasfiye etmeye ya da ellerindeki binlerce kitabı yok pahasına Almanya dışındaki ülkelere satmaya çalışıyorlardı. Durum bu açıdan Türkiye'nin lehineydi!

Profesör Hirsch, 1934 ve 1935 yıllarında hazırladığı kitap listelerini Almanya'daki bu tür kitaplar satan yayınevlerine ve kitapçılara göndermiştir.

Sandıklar dolusu kitap, ucuz fiyatlarla satın alınmış ve 1935 ilkbaharında İstanbul Üniversitesi'ne ulaşmıştır. Yüzlerce kitap sandığı, Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'ne getirilmiştir.

Sandıklar geldikten sonra bu sandıkları boşaltma, demirbaş defterine usulünce kaydetme, katalog çıkarma problemi ortaya çıkmıştır. Profesör Hirsch, durumu Milli Eğitim Bakanı ve rektörle konuşmuş ve kendisine *"bütçemizde araç ve gereç için para var, ama personel için hiç paramız yok! Olsa bile bunu yapacak birkaç dil bilen, hukuk bilimine vakıf kütüphaneci bulmak imkansız"* cevabı verilmiştir. Bu cevap üzerine Hirsch: *"Öyleyse, bu işi yaz tatilinde yapmayı ben deneyeyim! Bu iş için tek şartım, bütün asistanların iki buçuk ay süren yaz tatilinde, dört hafta boyunca, her gün öğleden önce, kitaplık kurma işi için emrine verilmesidir"* demiştir.

Dekan ve rektör, Hirsch'in bu önerisini memnuniyetle kabul etmişler, iyi niyetinden dolayı kendisine teşekkür edip başarılar dilemişlerdir.

Yaz tatili gelince üniversitede dersler sona ermiştir. Ancak asistanlar, dekanlığın isteği üzerine kitaplık kurma işinde çalışmaktan memnun değillerdi. Yine de bir gün Hirsch'in yanına gelmişlerdi. Hirsch, yapılacak işin önemini, manevi değerini, bilimsel önemini uzun uzun anlatmasına rağmen asistanlar susuyor, ellerini kitaplara sürmüyorlardı.

Daha sonra, Hirsch'in asistanı ve Türkçe öğretmeni Halil Arslanlı, asistanların sözcülüğünü üstlenerek şu konuşmayı yapmıştır:

"Sayın Hocam, bir kitaplık düzenlemek, katalog hazırlamak, kitap sandıklarını boşaltmak, kitapları raflara yerleştirmek kesinlikle bir ordinaryüs profesörün yapacağı işler değildir. Asistanlardan da böyle bir işi yapmaları beklenemez. Bu iş zihinsel bir iş değil, kol işçiliğidir. Bu işler daha aşağılardaki bir hizmetlinin yapacağı işlerdir. Bu nedenle bizler burada çalışmak istemiyoruz! Elbette hocamıza yardım etmek isteriz, fakat yaz tatilinde, dört hafta boyunca çalışamayız. Eğer mutlaka yapacaksak, biraz fazla mesai ücreti verilmelidir. Hocam bize ne kadar fazla mesai ücreti verebilirsiniz?"

Bu konuşma üzerine Hirsch, ciddi, yüksek bir ses tonuyla “*bana verilenin iki katı!*” demiştir. Bu cevaptan memnun olarak yüzleri gülen asistanlardan birisi: “*Hocam siz ne kadar alıyordunuz?*” diye sorunca Hirsch tek kelimeyle cevap vermiştir:

“0.”

Asistanlar Hirsch’in bu cevabı üzerine donup kalmıştı. En çok asistanı Halil Arslanlı’nın yüzü kıpkırmızı olmuştu.

Daha sonra, Profesör Hirsch verdiği tek kelimelik cevabın yeterli olduğunu düşünerek yapılacak işi anlatmaya başlamıştır. O gün öğleye kadar pek çok sandık açılmış ve içindeki kitapları usulüne göre yığmışlardır.

Ancak, asistanlar küskün, isteksiz çalışıyorlardı. Zamanla asistanların sayısı azalmış, birinci hafta sonunda sadece üç asistan kalmıştı. İkinci hafta sadece Hirsch’in asistanı Halil Arslanlı gelmişti.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Profesör Hirsch, asistanı ile aralıksız dört hafta boyunca kütüphanenin kurulması için çalışmıştır. Ancak kitaplık işini bitirememişlerdir.

1938 yılında tesadüfen, Tıp Fakültesi büyük amfisinin altında, I.Dünya Savaşı yıllarında, Almanya’dan Darülfünun Hukuk Fakültesi’ne armağan olarak gönderilmiş, içi kitap dolu onlarca sandık bulunmuştur. Hirsch, 20 yıl boyunca unutulmuş bu değerli kitapları da asistanlarıyla birlikte Hukuk Fakültesi Kütüphanesi’ne kazandırmıştır.

Profesör Hirsch’in derslerini dinleyen öğrencilerinden biri olan Profesör Sulhi Dönmezer, İstanbul Hukuk Fakültesi tarafından çıkarılan armağan kitabında fakülte kütüphanesinin kuruluşuyla ilgili olarak şunları yazmıştır:

“1938 yılının Haziran ayında asistan olarak Fakültemize atandığımızda, Fakülte Dekanı, Kütüphanemizi düzenlemekte bulunan Prof.Hirsch’e hemen yardım ile hizmete başlamamızı istedi; gidip hocaya mülaki olduk. Ceketini çıkarmış, kollarını sıvamış, kitaplar arasında çalışıyordu. Onun yanında kütüphanenin etajerleri arasında altı ay süre ile bulduk ve istediği şeyleri yaptık. Her kitabı elden geçirdik, kitapların numaralarını ellerimizle yazdık ve etiketlerini yapıştırdık. Bu arada 1914 yılında Almanların fakültemize hediye ettiği, fakat Tıp Fakültesi amfisi altında unutulmuş kitap sandıklarını da açarak eserleri demirbaşa geçirip yerlerine koyduk. Yaptığımız işi basit sayarak bezginlik gösterdiğimiz zamanlar, işin özellikle bizim için, ne kadar yarar sağladığını ileride anlayacağımızı söylerdi. Gerçekten bu sayede kitaplarla senli benli olmayı, kütüphanede yer alan her eseri gözü kapalı bulmayı öğrenmiş olduk ve ileri yıllarda hoca olunca, kürsümüze atanan her asistanı başlangıçta, bir yıl süre ile kütüphane içinde oturtmayı âdet edindik. Böylece hocamızdan edindiğimiz tecrübeyi,

aldığımız dersi gençlerin yetiştirilmesinde de, yararlı biçimde sürdürdüğümüzü sanıyoruz ve bu metodun yararlarına hâlâ inanıyoruz.”²⁶

Ord. Prof. Dr. Alfred Heilbronn ve Ord. Prof. Dr. Leo Brauner’in Nebat Enstitüsü Kütüphanesi’ndeki Çalışmaları:

Nebat Enstitüsü Kütüphanesinin kuruluşu, Zeynep Hanım Konağında Fen Fakültesi’nin eğitim-öğretim verdiği binada 1933 yılında başlamış, 1937 yılında yeni yapılan Süleymaniye’deki Biyoloji Enstitülerine taşınmıştır.

Kütüphanenin kuruluşunun ilk dönemlerinde resmi bir kütüphane memuru bulunmadığı için kütüphane, Alfred Heilbronn ve Leo Brauner gibi Alman öğretim üyeleri tarafından yönetilmiş ve işlemler yürütülmüştür.

Kütüphane koleksiyonu, 1960’lı yıllarda 2500 cilt kitap, 303 adet süreli yayına ait 3000 sayıyı kapsamaktaydı. 2008 sayımına göre kütüphanede 3900 cilt kitap, 461 adet botaniğin çeşitli konularında yayınlanmış süreli yayın bulunmaktaydı.

Her iki enstitünün öğretim elemanlarının faydalandığı, bazı durumlarda fakültenin diğer enstitülerindeki araştırmacıların isteklerinin de yerine getirildiği kütüphaneden yararlanma koşulları, 27 Haziran 1955 tarihinde emekli olan ve Münih’e dönen Leo Brauner tarafından hazırlanmıştır. “Genel Botanik Enstitüsü, Fen Fakültesi, İstanbul Üniversitesi” başlığı ile 14.6.1955 tarihi taşıyan bir kâğıda, daktilo ile yazılan “*Kütüphane Kaideleri*” başlıklı yazıda Brauner, kütüphanenin kurallarını şu şekilde düzenlemiştir:

1. *Bütün kitap ve mecmualar mümkün olduğu kadar kütüphanede kullanılmalıdır.*
2. *Kitaplar yalnız iki Enstitü tarafından kütüphanede dolaplardan alınabilir. Enstitü azası olmayanlar kütüphaneciye müracaat etmelidir.*
3. *Tozdan muhafaza için dolapların açık bırakılmaması rica olunur.*
4. *Kitapların yerine muhakkak kart konması ve bu kartın üzerine kitabın kısaca ismi, alındığı tarih ve alanın ismi kurşunkalem ile yazılması.*
5. *Kitaplar kullanıldıktan sonra yerine değil, tespit edilen saatlerde kütüphaneciye teslim olunması.*
6. *Kütüphaneden harice alınan kitaplar prensip itibari ile yalnız Profesörün hususi izni ile eve alınabilir. Eve alınmaya izin verildikten sonra alan ismini kütüphaneciye kayıt ettirmelidir.*
7. *Kitaplar, kütüphaneden lüzumundan fazla alıkonamaz, bir haftadan fazla kullanılması için hususi izin alınması lazımdır.*
8. *Ciltlenmemiş mecmualar için de yukarıdaki kaideler caridir.*

²⁶ Kemal Yalçın, Haymatlos Dünya Bizim Vatanımız, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Kitap Matbaacılık, San.Tic.Ltd.Şti., İstanbul, Mayıs 2011, s.171-177.

9. Yeni gelen mecmualar ve kitapları alakadarların görmesi için bir hafta mecmua odasının masasında açıkta bırakılacaktır. Bu zaman zarfında hiçbir kimse bu kitapları kütüphaneden izinsiz harice alamaz.

10. Aşağıdaki eserler izinsiz kütüphaneden alınamaz:

Lügat dolabındakiler ve Floralar.

11. Kitapları çizmek veya herhangi bir cümle ilave etmek katiyen memnudur. Kitapların herhangi bir surette tahribi veya yazılıp çizilmesi, kullanılan tarafından görülürse derhal kütüphaneciye haber verilmelidir, aksi takdirde son kullanan mesul tutulacaktır.²⁷

Sonja Tiedecke'nin İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

Sonja Tiedecke, 1938 yılında nitelikli bir kütüphaneci olarak Hamburg'dan İstanbul'a gelmiştir. Tiedecke, bu tarihten itibaren İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kütüphanesi'nde kütüphaneci olarak çalışmıştır. II.Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra Almanya'ya dönmemiştir. 1961 yılına kadar İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kütüphanesi'nde görev yapmıştır. Emekli olunca İstanbul'da kalan Tiedecke, 70'li yıllara kadar burada yaşamıştır.²⁸

Ord. Prof. Dr .Kurt Kosswig'in Hayvanat Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

İstanbul'a gelen öğretim üyelerinden İsviçreli Ordinaryus Prof.Dr.André Naville, 1934 yılında Fen Fakültesi Hayvanat Enstitüsü Direktörlüğü'ne atanmıştır. Naville, Enstitü'deki görevi sırasında Hayvanat Enstitüsü Kütüphanesi'ni kurmuştur.

Naville, 1936 yılında Nebatat ve Hayvanat Enstitülerinin ilk yerleşim mekânı olan Vezneciler'deki Zeynep Hanım Konağı'nda Umumi Hayvanat Enstitüsü'ne ait ilk kütüphaneyi faaliyete geçirmiştir. 1937 yılında Süleymaniye'de yeni yapılan binaya taşınan kütüphane, 1957 yılında üst iki katı tamamen yıktırılınca kadar burada hizmet vermeyi sürdürdükten sonra Veznecilerdeki Fen Fakültesi binasına taşınmıştır. Kütüphane için, Ord.Prof.Dr.Cemil Bilsel Konferans Salonu adını taşıyan salonunun karşısındaki bir oda seçilmiştir.

Naville'in ölümü üzerine kütüphanenin yöneticiliğine Alman bilim adamlarından Ord.Prof.Dr.Kurt Kosswig getirilmiştir. Kosswig'in İstanbul'daki yılları, hem kendisi hem de Zooloji bilimi açısından çok verimli olmuştur. Kosswig, Fen Fakültesine bağlı kurulan Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü'nün yönetimini de üstlenmiştir. 1951 yılında Baltalimanı'ndaki binaların tamirine

²⁷ Küçükler, a.g.m., s.151-153.

²⁸ Müller, a.g.m., s.330.

başlanmış, laboratuvarlar, idare ve toplantı odaları yapılmış, ayrıca geniş bir kütüphane oluşturulmuştur.

Biyoloji Enstitüsünün en üst katındaki salon, Genel Zooloji Seminer Kütüphanesi olarak kullanılmıştır. Kütüphane ile ilgilenen öğretim üyeleri arasında Kurt Kosswig'in yanısıra Fazıla Şevket Giz, Recai Ermin ve Atif Şengün de bulunmaktaydı.

Zooloji Kütüphanesi 1980'li yılların başından itibaren Biyoloji Bölümü Kitaplığı olarak hizmet vermektedir. Kitaplıkta yaklaşık 5000 cilt kitap, 225 adet yayını durmuş, 50 adet yayınlanmaya devam eden süreli yayın bulunmaktadır. Koleksiyonda zooloji, genetik, sitoloji ve moleküler biyoloji konulu kitapların dışında evrim, hidrobiyoloji, mikrobiyoloji, radyobioloji, tıp vb. konular ve az sayıda diğer fen bilimlerine ait (fizik, kimya vb.) konulara ait eserler yer almaktadır.²⁹

Walter Gottschalk'ın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

1941 yılından sonra İstanbul Üniversitesi'nde kütüphane uzmanı ve kütüphanecilik bilimi öğretim görevlisi olarak Walter Gottschalk görevlendirilmiştir. 1891 yılında Almanya'da Aachen'de doğan Gottschalk,³⁰ Würzburg ve Berlin'de şarkiyatçılık, felsefe, tarih ve sanat tarihi öğrenimi görmüştür. 1914 yılında doktorasını tamamlamıştır. 1916 yılında askere alınmış ve I.Dünya Savaşı'nda Türkiye, Suriye ve Filistin'e gönderilmiştir. Savaşın sona ermesinden sonra, 1919'da Ortadoğu dil ve tarihi alanında kıdemli kütüphaneci olarak Berlin'deki Prusya Devlet Kütüphanesi'ne girmiştir. Gottschalk, burada kütüphanenin Şark Bölümü'nün kurulmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle, bölümün referans kütüphanesini düzenlemiş ve eksiksiz bir kataloğunu hazırlamıştır. Bu çalışması nedeniyle terfi etmiştir.³¹ Burada 1923-1935 yılları arasında görev yapan Gottschalk,³² 1935 yılında işten çıkarılmıştır. Daha sonra bilim alanında bir iş bulmuş ve Arapçaya giriş dersleri vermiştir. 1939 yılı Şubat ayında Almanya'dan ayrılarak Belçika'ya gitmiştir. 1940 yılı Mayıs ayında Belçika'nın Almanlar tarafından işgali üzerine buradan ayrılma yollarını aramıştır. 1941 yılında İstanbul Üniversitesi'nde kütüphane uzmanı olarak çalışması için Türkiye'den bir teklif almış ve Türkiye'ye gelerek yeni görevine başlamıştır. Gottschalk bu görevi sırasında üniversitedeki tüm enstitü kütüphanelerini de yönetmiştir. Bunun yanı sıra, Türk kütüphane sisteminin gelişmesinde dikkat çekici bir rol oynamıştır. 1949 yılından itibaren, İstanbul Üniversitesi'nde Kütüphanecilik kürsüsünde öğretim üyesi olmuştur. 1945 yılında emekli oluncaya kadar İstanbul'da yaşamıştır. Ardından Almanya'ya

²⁹ Küçükler, a.g.m., s.153-155.

³⁰ Widmann, a.g.e., s.252.

³¹ Reisman, a.g.e., s.78,79.

³² Widmann, a.g.e., s.252.

dönmüş ve Frankfurt'a yerleşmiştir. Gottschalk'ın ayrılmasından sonra yerine asistanı Dr.Rudolf Juchhoff getirilmiş ve bu görevini 1968'e kadar sürdürmüştür. Juchhoff'un yerine de asistanı Meral Alpay görev yapmıştır.³³

Dr. Joseph Stummvoll ve Prof. Dr. Max Pfannenstiel'in Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE) ve Muhlis Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

1933 Üniversite Reformunun getirdiği ivme ile kurulan zengin kütüphanelerden birisi de çok kişi tarafından bilinmeyen, ancak 1940'lardaki Ankara'da gerek kuruluş amaçları ve gerekse fiziki yapısı ile göz kamaştırıcı Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE) kütüphanesidir. 30 Ekim 1933 tarihinde hizmete açılan Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde çalışan yerli ve yabancı bilim adamları bir de müze kurmuşlardı: Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Müzesi. Müze Müdürlüğünü, Kitap Saray olarak da bilinen Muhlis Kütüphanesi Müdürü Dr. Joseph Stummvoll yapmaktaydı.

Kütüphaneye, uzun yıllar Tarım Bakanlığı yapan Muhlis Erkmen'e izafeten Muhlis Kütüphanesi adı verilmiştir. Kuruluşundan itibaren, on yıllık sürede 50.000 kitap varlığı ile dikkati çeken koleksiyon, doğa bilimleri, tıp, arkeoloji, coğrafya, ekonomik ve sosyal hayat, matematik ve ağırlıklı olarak ziraat yayınlarını barındırmaktaydı. Nitekim o zamanlar Ankara'da genel bir kütüphane bulunmadığından, tarihi, teknik, bilimsel ve Goethe'nin eserleri gibi edebi eserler de alınmaktaydı.³⁴

Yüksek Ziraat Enstitüsü için gerekli araç-gereçler ile kitaplar Almanya'dan satın alınmıştır.³⁵ Ayrıca Enstitü'nün kütüphanesindeki kitapların tasnif ve cilt işleri için Almanya'dan Herr Breitfeld adında bir uzman görevlendirilmiştir. Breitfeld, 1 Kasım 1933 tarihinden itibaren bir yıl süreyle bu işte çalışacaktı. Yol harcırahı olarak 210 lira, aylık olarak da 237,5 lira alacaktı.³⁶

Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphanesi, Türkiye'de o dönemin en modern akademik kütüphanelerinin başında gelmekteydi.³⁷ Kütüphane o yıllarda 100 kişilik okuma salonu, üç katlı kitap deposu ve yanmaz materyalden yapılmış raf ve teçhizat ile hizmet vermekteydi. Kütüphane, kurulduğu yıllarda Alman Hükümeti tarafından bağışlanan on binlerce kitap ve süreli yayından oluşmaktaydı. O zamanlarda Ortadoğu ve Balkanlarda eşine az rastlanır modern bir kitaplık niteliğindediydi. Yüksek Ziraat Enstitüsü kayıtlarına göre 1939 yılında mevcut kitap sayısı 47.000 kadardı. Kütüphaneye devamlı olarak 486 dergi gelmekteydi. Yüksek Ziraat Enstitüsü 7.7.1948 tarih ve 5234 sayılı kanunla Ankara Üniversitesi bünyesine alındıktan sonra, kütüphane, Ziraat ve Veterinerlik Fakülteleri altında Rektörlüğe bağlanmıştır. 29.7.1983 tarihli 445

³³ Reisman, a.g.e., s.79.

³⁴ Küçükler, a.g.m., s.155.

³⁵ BCA.30.18.01.02.38.57.9

³⁶ BCA.30.18.01.02.40.80.16

³⁷ Küçükler, a.g.m., s.148.

sayılı Senato Kararı ile Ziraat ve Veterinerlik Fakülteleri kütüphaneleri birleştirilmiş ve yeniden düzenlenerek bugünkü yapısına kavuşturulmuştur. Yine bu tarihte okuma salonuna "Muhlis Erkmen Salonu" adı verilmiştir.

Kütüphane, Rektörlük bünyesinde 35 yıl Ankara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi olarak diğer fakülte ve yüksekokul kütüphaneleri arasında teknik ve okuyucu hizmetlerinin yanı sıra yönetsel anlamda da koordinasyon ve standardizasyonu sağlamıştır. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı 2001 yılında Ziraat Fakültesi kampüsünden ayrılmıştır. Bu tarihten sonra Muhlis Erkmen Kütüphanesi Merkez Kütüphane özelliğini yitirerek Ziraat Fakültesi'ne bağlanmıştır.

2014 yılında yenilenen kütüphane, alt ve üst salon, kütüphane danışma ve teknik hizmetler ofisi ve internet birimiyle hizmet vermektedir. 78 kişilik çalışma masası ile üst salon ve 84 çalışma masası ile alt salon, 32 bilgisayarla internet birimi öğrencilerin araştırma ve çalışma mekânı olarak kullanılabilir. ³⁸

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphanesinin kurulmasına Joseph Stummvoll memur edilmişti. Stummvoll, beş yıl kadar kütüphane müdürlüğünü yürütmüştü. ³⁹ Stummvoll, kütüphane çalışanlarına yaklaşık üç ay süren bir kurs vermiş ve "Yeni Türkiye'de Kütüphanecilik" adlı bir makale yazmıştır. Türk kütüphanecilik tarihi açısından son derece değerli olan bu makalesinde Stummvoll, kütüphane ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Ankara'nın en önemli ve Türkiye'nin en modern kütüphanesi, hiç şüphesiz 1933 yılında teşkil olunan Yüksek Tarım Enstitüsünün kütüphanesidir. Alman hükümeti, yeni kurulan yüksek mektebin kütüphanesinin esasını teşkil etmek üzere Alman kitapçılığı ve Alman bilgisi yardım kurumu ile birlikte takriben 20000 cilt kitap hediye etmiştir. Kitapların seçilmesi esnasında oldukça geniş bir çerçeve içinde hareket edilmiş ve sade tabii ilimler, tarım, ormancılık, baytarlık ve teknoloji gibi bugün öğrenilen ilimlerden başka bu mektebin ileride bir tarım üniversitesi haline konması ihtimaline karşı, bütün ilim şubelerinin edebiyatına başvurulmuştur. Almanya'dan gelen kitaplara, İstanbul'daki Baytar Okulundan, umumi kütüphaneden ve enstitü kütüphanelerinden alınanlar ilave olunarak, büyük bir kısmı da Tarım Bakanı Muhlis Erkmen'den olmak üzere 40000 cilde çıkarılmıştır. Kütüphanenin organizasyonu bazı özel şartlar dışında tamamı ile Leipzig Kütüphanesine benzemektedir. Kütüphanede her biri 78 kişi alan iki okuma salonu, kolaylıkla kullanılabilen 3000 ciltlik el Biblioteki ve 200 mevkut (belli tarihlerde çıkan) gazete ve mecmuanın bulunduğu gazete salonu vardır. Ayda 4000 talebe ve diğer okuyucular tarafından ziyaret edilmektedir." ⁴⁰

³⁸ <http://agri.ankara.edu.tr/muhlis-erkmen-ogrenme-merkezi/> 08.08.2016.

³⁹ Adnan Ötügen, "Türkiye'de Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Cilt:VI, Sayı:1-2, 1957, s.6.

⁴⁰ Küçükler, a.g.m., s.155,156.

Leipzig'deki Alman Milli Kütüphanesi uzmanlarından olan Stummvoll, Yüksek Ziraat Enstitüsü'ndeki görevinden ayrıldıktan sonra Viyana Milli Kütüphanesi'nde müdür olarak görev yapmıştır. Dr. Joseph Stummvoll, Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphanesi'ni kurduktan sonra 1936 yılı başlarında Enstitü Kütüphanesinde bir kütüphanecilik kursu açmıştır. Bu kursa çeşitli bakanlıkların kütüphane memurlarından ve kütüphanecilik işlerini öğrenmek isteyenlerden 30-40 kişi devam etmiştir. Bu kurs haftada iki yarım gün olarak üç ay sürmüş, kursun sonunda bir sınav yapılarak kazananlara sertifika verilmiştir. Bu kurs bir daha tekrarlanmamıştır.⁴¹

Joseph Stummvoll, kütüphane sistemleri üzerine bir dizi makaleye katkıda bulunmuş ve şimdi olduğu gibi o dönemde de Türkiye'nin en gelişmiş ve kozmopolit kenti olan İstanbul dışındaki Türk kütüphaneciler için birçok eğitim çalışmaları yürütmüştür.⁴²

Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphanesi'nde Dr. Stummvoll'un yerine kütüphaneci olarak Max Pfannenstiel görev yapmıştır.⁴³ Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphanecisi görevine getirilen⁴⁴ Max Pfannenstiel, 27 Temmuz 1902 tarihinde Alsace'de doğmuştur.⁴⁵ Solomon-Calvi için yazdığı özgü yazısıyla tanınan Pfannenstiel Türkiye'de 3 yıl kalmıştır.⁴⁶ Jeoloji ve mineraloji üzerine eğitimini tamamladıktan sonra Freiburg Üniversitesi kütüphanesinde çalışmaya başlamıştır.⁴⁷ Profesör Pfannenstiel 1930-1932 yıllarında kütüphaneci olarak Bavyera Devlet Kütüphanesi'nde çalışmıştır. Daha sonra Freiburg Üniversitesi Jeoloji Enstitüsü'nde asistan olarak görev yapmıştır. 1933 yılında bu görevinden alınmıştır.⁴⁸ Görevinden alındıktan sonra bir tıp kitabevinde iş bulmuş ve burada Ocak 1934'ten Mart 1935'e kadar çalışmıştır.⁴⁹ Alman Doğa Bilimcileri ve Doktorları Derneği'nden küçük bir burs almış,⁵⁰ Şubat 1935'te Rockefeller bursu kazanmış ve kendisine Cenevre'de Birleşmiş Milletler'de mütevazî bir kütüphaneci kadrosu verilmiştir. 19 Ocak 1938'de Ankara'da Yüksek Ziraat Enstitüsü kütüphanelerinin kadrosunun boş olduğunu öğrenen Max

⁴¹ Ötügen, a.g.m., s.6.

⁴² Reisman, a.g.e., s.80.

⁴³ Widmann, a.g.e., s.146.

⁴⁴ Faruk Şen, Ayyıldız Altında Sürgün, Günizi Yayıncılık, Şefik Matbaası, İstanbul 2008, s.118.

⁴⁵ Sevtap Kadioğlu İshakoğlu, "Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde Mülteci Bilim Adamları", Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Cilt IX, sayı 1-2, 2007-2008 (Atilla Bir Armağanı), s.190.

⁴⁶ Widmann, a.g.e., s.146.

⁴⁷ http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁴⁸ Widmann, a.g.e., s.146.

⁴⁹ http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁵⁰ Reisman, a.g.e., s.80.

Pfannenstiel, 15 Nisan 1938'de Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphane müdürlüğüne getirilmiştir.⁵¹

Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde kütüphaneci olarak görev yapan fakat aslında Jeolog olan Pfannenstiel kütüphanecilik konusunda ek bir eğitim almıştı.⁵² Yüksek Ziraat Enstitüsü müdürlüğü görevine geldikten sonra asıl ilgi alanında çalışmaya imkanı bulmuş ve Türkiye'nin jeolojik oluşumları konusunda araştırma yapmaya ve makaleler yazmaya başlamıştır.⁵³ 1940 yılından sonra Türk Tarih Kurumu'nda çalışmış ve burada Atatürk'ün Türk Tarih Kurumu'na vasiyeti olan Atatürk Kütüphanesi'ni düzenlemiştir.⁵⁴ Pfannenstiel'in sözleşmesi Ağustos 1941 tarihinde sona ermiştir. Siyasi ve savaş dönemi şartlarından dolayı sözleşmesi yenilenmemiştir.⁵⁵ Bundan sonra askerliğini yaparken görevlendirildiği Askeri Jeoloji Kurmaylık Kütüphanesi'nde sözleşmeli olarak çalışmıştır. Kısa bir süre hükümet için şef tercüman olarak görev yaptıktan sonra, 1945'te Freiburg'a geri dönmüştür.⁵⁶ Max Pfannenstiel, 1947 yılına kadar Erlangen Üniversitesi Kütüphanesi'nde çalışmıştır. Bu tarihte Freiburg Üniversitesi Jeoloji Bölümü Başkanlığı teklif edilmiş ve bu teklifi kabul etmiştir.⁵⁷

1947 yılından itibaren Freiburg Üniversitesi'nde Jeoloji profesörlüğü yapan⁵⁸ Pfannenstiel 1954 yılında şansölye olmuştur.⁵⁹ Max Pfannenstiel, 1954-1955 yıllarında Freiburg Üniversitesi'nde Rektör olarak görev yapmış⁶⁰ ve 2 Ocak 1976 tarihinde Freiburg'ta ölmüştür.⁶¹ Pfannenstiel, Türkiye'de kaldığı yıllarda Jeoloji ve Tarih Öncesi devirlere ait pek çok orijinal çalışma yapmıştır.⁶² Bunlardan bazıları, Türkiye'den ayrılmasından sonra Almanya'da yayınlanmıştır. Bu da Pfannenstiel'in Türkiye'de kısa bir süre kalmasına rağmen Türkiye ile ilgili çalışmalarına Almanya'ya dönüşünde de devam etmiş

⁵¹http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁵² Kadioğlu İshakoğlu, a.g.m., s.190,191.

⁵³http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁵⁴ Widmann, a.g.e., s.146.

⁵⁵http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁵⁶ Şen, a.g.e., s.208.

⁵⁷http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁵⁸ Kadioğlu İshakoğlu, a.g.m., s.190.

⁵⁹http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

⁶⁰ Şen, a.g.e., s.208.

⁶¹ Kadioğlu İshakoğlu, a.g.m., s.190.

⁶² Widmann, a.g.e., s.146.

olduğunu göstermektedir.⁶³ Pfannenstiel'in Türkiye'deki yayınları ile Almanya'ya döndükten sonra Türkiye hakkındaki yayınları şunlardır:

- Ankara'nın Diluvyal Moloz-Sekileri ve Avrupa'nın Quartaer Kronolojisine Göre Tasnifleri, Yüksek Ziraat Enstitüsü Basımevi, Ankara 1941, 26+2 s. (harita), çev. Tiraje Tansu.

- "Die altsteinzeitlichen Kulturen Anatoliens", Istanbuler Forschungen, cilt 15, yayınlayan Kurt Bittel, Berlin 1941.

- "Die Diluvialen Entwicklungsstudien und die Urgeschichte von Dardanellen, Marmarameer und Bosphorus, Ein Beitrag zu den Klimatischen bedingten, eustatischen Spiegelschwankungen des Mittelmeers", Geologische Rundschau, cilt XXXIV, sayı 7/8, Stuttgart 1944, pp. 342-434.

- Das Quartar der Levante. Teil III: Rezente Froststrukturböden und Karst des Uludagh (Westtürkei). Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz 1956.

- Das Quartar der Levante. Teil IV: Der Kalktuff von Bursa, Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz 1957 (Lothar Forcart ile birlikte).⁶⁴

Prof. Dr. Gerhard Kessler'in İktisat ve İctimaiyat Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki Çalışmaları:

Üniversite Reformu sırasında İktisat ve Sosyal Bilimler Fakültesi Hukuk Fakültesi içinde yer almaktaydı. 1937 yılında Hukuk Fakültesi'nden ayrılıp, bağımsız bir fakülte olmuştur. Bundan sonra fakülte kütüphanesinin kurulması gündeme gelmiştir. Fakültede çalışan Gerhard Kessler, Fakülte Kitaplığı'nın kuruluşunda görev yapmıştır. Kessler, bu fakülte kitaplığının temelini, kartotek fişlerini bizzat elyazısıyla doldurarak, kitaplara kendi eliyle başlık koyarak atmıştır.⁶⁵

Sonuç

1933 Üniversite Reformu sürecinde görev yapan Alman bilim adamları, Türk üniversitelerinin kütüphanelerinin kuruluşunda ve gelişiminde büyük katkılarda bulunmuşlardır. Üniversite, fakülte ve enstitülerin kütüphaneleri kurulmuş ve geliştirilmiştir.

Bu bilim adamları, gerekli gördükleri yayınları Avrupa'dan getirtmişlerdir. Bunların bir kısmı da Almanya'dan getirtilmiştir. Kütüphanecilik alanında uzman kişiler kültürel zenginliklerin korunarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamıştır.

⁶³ Kadioğlu İshakoğlu, a.g.m., s.190,191.

⁶⁴ Kadioğlu İshakoğlu, a.g.m., s.195.

⁶⁵ Hirsch, a.g.e., s.243.

Türkiye’de 1933 Üniversite Reformu sürecinde görev yapan Joseph Stummvoll, Max Pfannenstiel, Walter Gottschalk, Helmut Rittter, Alfred Heilbronn, Leo Brauner Ernst Hirsh, Gerhard Kessler, Kurt Kosswig, Sonja Tiedecke ve Herr Brietfeld kütüphanelerin kuruluş ve gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

Türkiye’de kütüphaneleri ve kütüphaneciliği geliştiren Alman profesörler ve kütüphaneciler, Türk kütüphaneci ve uzmanlarının yetişmelerini sağlamışlardır.

Kaynaklar

Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

B.C.A.30.18.1.2.102.54.16

B.C.A.30.18.01.02.38.57.9

B.C.A.30.18.01.02.40.80.16

Kitap ve Makaleler

BAYSAL, J., 1973, “Cumhuriyet Döneminde Türk Kütüphaneciliğinin Gelişmesi”, Cumhuriyetin 50.Yılına Armağan Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.

BERKER, N.; YALÇIN, S., 2008, “İmparatorluktan Cumhuriyet’e Tıbbiye’nin ve Bir Tıbbiyelinin Öyküsü”, Osman Cevdet Çubukçu’nun Yaşamı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, K Yayınları, İstanbul, Mart.

BOZKURT, A.; ÖZKUL, A., 2000, “Türk Üniversitelerinde Alman Bilimciler ve Etkileri”, Türk Farmakoloji Derneği Bülteni, Sayı:62, Temmuz-Ağustos.

ÇAYCI, A., 1994, “Atatürk, Bilim ve Üniversite”, I.Uluslararası Atatürk Sempozyumu (Açılış Konuşmaları-Bildiriler), (21-23 Eylül 1987), AKDTYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

GROTHUSEN, K., D., 1981, “1933 Yılından Sonra Alman Bilim Adamlarının Türkiye’ye Göçü”, Belleten, Cilt:XLV/2, Sayı:180, TTK Yayınları, TTK Basımevi, Ankara Ekim.

HIRSCH, Ernst E., 1997, “Anılarım/Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi”, Çeviren: Fatma Suphi, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Öncü Basımevi Ltd. Şti., Ankara 1997.

İSHAKOĞLU KADIOĞLU, S., 2007-2008, “Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’nde Mülteci Bilim Adamları”, Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Cilt IX, sayı 1-2, (Atilla Bir Armağanı).

- KÜÇÜKER, O., 2011, "İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Süleymaniye Biyoloji Enstitüsü Kütüphanelerinin Kuruluş ve Tarihçesi", Bilgi Dünyası, 12 (1).
- MÜLLER, H., 1997, "Deutsche Bibliothekare im Türkischen Exil, 1933-1945", Bibliothek, 21.1997, Nr.3.
- ÖTÜKEN, A., 1957, "Türkiye'de Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Cilt:VI, Sayı:1-2.
- REİSMAN, A., 2011, "Nazizmden Kaçanlar ve Atatürk'ün Vizyonu", Çeviren: Gül Çağalı Güven, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- SCHWARTZ, P., 2003, "Kader Birliği-Yurt Dışındaki Alman Bilim Adamları" Yardımlaşma Cemiyeti, Belge Yayınları, Ege Basım, İstanbul 2003.
- ŞEN, F., 2008, "Ayyıldız Altında Sürgün", Günizi Yayıncılık, Şefik Matbaası, İstanbul.
- TAŞDEMİRCİ, E., 1999, "Türkiye'de Üniversite Kavramının Gelişmesinde Alman Bilim Adamlarının Etkisi", Erdem, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt:11, Sayı:33,. Ocak.
- , 2007, "Türkiye'de Üniversite Anlayışının Gelişimi", Editörler: Namık Kemal Aras, Emre Dölen, Osman Bahadır, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Yeni Reform Matbaacılık, Ankara.
- YALÇIN, K., 2011, "Haymatlos Dünya Bizim Vatanımız", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Kitap Matbaacılık, San.Tic.Ltd.Şti., Mayıs, İstanbul.
- YAVUZ, C., 2010, "Atatürk ve Almanya", Berikan Yayınevi, Bilge Ofset Matbaa, Ankara.
- WIDMANN, H., 1981, "Atatürk Üniversite Reformu", Çeviren:Aykut Kazancıgil, Serpil Bozkurt, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Atatürk'ün Yüzüncü Doğum Yılı Kutlama Yayınları, Özel Seri 3, İstanbul Matbaası, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<http://agri.ankara.edu.tr/muhlis-erkmen-ogrenme-merkezi/> 08.08.2016.

http://www.lightmillennium.org/2010_24th/arnold_reisman_western_knowledge.html 15.09.2015.

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü İçin Gerekli Araç, Gereç ve Kitapların Almanya'dan Alınmasına Ait Kararname
B.C.A.30.18.01.02.38.57.9

T. C.
BAŞVEKÂLET
MUAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ

Şube: K.
Sayı: 14810

KARARNAME

Ankara "Yüksek Ziraat Enstitüsü" nün muhtelif fakülte ve lâboratuvarları için bu ders senesi başlangıcından evvel tedarikine lüzum görülen ve bedelleri takriben 200,000 lira kadar tutacak olan fennî alâat ve edevat ile kitapların, aceleliyi yüzünden Minskassa ve İmalât Kanunununun 18 inci maddesine tevfikken pazarlıkla ve takassız olarak Almanya'daki firmalarından satın alınması için bir karar verilmesi Ziraat Vekilliklerinden yazılan 21/6/933 tarih ve IOI7/14.42 sayılı tezkerede istenilmiş ve Maliye ve İktisat Vekilliklerinden yazılan 27/6, 20/7/933 ve 9463/337,769 sayılı mütaleenamelerde; bu fennî alâat ve edevat ile kitapların pazarlıkla ve takassız olarak satın alınmalarında mahzur olmadığı bildirilmiştir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyetinin 10/8/933 toplanışında görüşülerek bahsi geçen alâat ve edevat ile kitapların 200,000 liraya kadar x pazarlıkla ve takassız olarak satın alınması tasvip ve kabul olunmuştur.

II/8.933

REİSİCÜMHUR

Gazi M. H. K.

Bş. V.

S. Kaya

Ad. V.

S. Sarıca

M. M. V.

S. Kaya

Da. V.

S. Kaya

Ha. V.

S. Kaya

Ma. V. V.

S. Kaya

Ml. V.

Na. V.

S. Kaya

İ. V. V.

S. Kaya

S. İ. M. V.

S. Kaya

G. İ. V.

S. Kaya

Zr. V.

S. Kaya

030 18 01 02 38 57

Breitfeld'e Ait Kararname
B.C.A.30.18.01.02.40.80.16

T. C.
BAŞBAKANLIK
KARAR MÜHÜRÜ

KARARNAME

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

15298

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsünün yeniden kurulan kütüphane-
sindeki kitapların tasnif ve teclit işleri için, 210 lira gidip gelme
harcırah ve 237,5 lira aylık ücret verilerek şartla bu gibi işlerde ih-
tisası olan Herr Breitfeld'in Almanyadan çekip ve I. teğrinisani 933 ta-
rihinden itibaren bir sene müddetle çalıştırılması; Ziraat Vekilliği-
nin II.IO.933, II.II.933 tarih ve I633.25325ve I82I.28453 sayılı teske-
releri üzerine İcra Vekilleri Heyetinin I2.II.933 toplanışında kabul o-
lunmuştur.

I2.II.933

REİSİCUMHUR :

[Signature]

Bç.V.

[Signature]

Ad.V.

M.M.V.

[Signature]

Da.V.

[Signature]

Ha.V.

[Signature]

Ma.V.

[Signature]

ME.V.

[Signature]

Na.V.

[Signature]

İk.V.

[Signature]

S.İ.M.V.

[Signature]

G.İ.V.

[Signature]

Zr.V.

[Signature]

030 1 01 02 40 80 16